

טבת התשס"ח

בס"ד

יהודה מול יוסף לפרשת ויגש

8. בראשית מ"ד, יב

יב וַיִּחַפֵּשׂ--בְּגָדוֹל הַחֵל, וּבִקְטָן כֶּלֶה; וַיִּמְצָא, הַגְּבִיעַ, בְּאֲמִתּוֹת, בְּנִימָן.

9. רש"י בעקבות בראשית רבה פרשה צב
"שלא ירגישו שהיה יודע בו היכן הוא".

10. רמב"ן על מ"ד, א'

ושים כסף איש בפי אמתחתו – לדעתם, כי אמר להם: ידע אדוני כי עשה לכם חמס ויבקש להיטיב לכם; שאם עשה זה כפעם הראשונה, שלא לדעתם, היה להם התנצלות בגביע, שנעשה בו כאשר נעשה בכסף. אבל [=אלא] היה לדעתם, וידעו בכסף כאשר ידעו במשא, כי הכירו כי נתן להם כאשר יוכלון שאת

ואם היה שלא לדעתם, אולי טען עליהם כי היה הכסף גם בפעם הזאת מטמון, ולא יתכן כן בגביע, **ומי יוכל לדון עם שתקיף ממנו:** ודע, כי בעבור היות השוברים רבים מאד מכל ארץ מצרים ומהומות רבות בתוכה, היו הבאים נותנין שקיהם וכספיהם למשביר, והוא מודד להם לפי הכסף הנמצא בהם והם לוקחים הניתן להם כאשר דבר מלך שלטון, ועוד כי באמונה הוא עושה. ועל כן לקחו בפעם הראשונה שקיהם סגורים ולא ידעו מה בתוכם גם בשנית

11. בראשית מ"ד ט"ז

יד וַיָּבֵא יְהוּדָה וְאָחִיו בֵּיתָה יוֹסֵף, וְהוּא עוֹדֵנוּ שָׁם; וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו, אָרְצָה. **טו** וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף, מִה־הִמְעַשֶּׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם; הֲלוֹא יָדַעְתֶּם, כִּי־נָחַשׁ יָנַחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי. **טז** וַיֹּאמֶר יְהוּדָה, מִה־נֹּאמַר לְאֲדֹנָי, מִה־נִּדְבַר, וּמִה־נִּצְטַדַּק; הֲאֵלֵהִים, מִצָּא אֶת־עוֹן עֲבָדֶיךָ--הַנְּנוּ עֲבָדִים לְאֲדֹנָי, גַּם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲשֶׁר־נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ.

מבנה סיפור יוסף ואחיו

12. מבנה סיפור יוסף ואחיו

- א** יעקב עם כל בניו (בחרן ובארץ כנען, 17 שנים)
ב פרק ל"ח: יהודה ותמר
 פרקים ל"ט-מ"א: יוסף בבית פוטיפר, בבית הסוהר ובבית פרעה
ג הירידה הראשונה של האחים למצרים
1ג הירידה השנייה של האחים למצרים
1ב יהודה יניגשי אל יוסף וגורם להתגלותו
1א יעקב עם כל בניו (בארץ מצרים, 17 שנים)

הגביע וצרות הכסף

1. בראשית מ"ב, כה

כה וַיֵּצֵא יוֹסֵף, וַיִּמְלֹאוּ אֶת־כֶּלִּיָּהֶם בָּר, וְלֹהֲשִׁיב כֶּסֶף־יָהֶם אִישׁ אֶל־שָׁקוֹ, וְלָתַת לָהֶם צֶדֶה לְדָרֶךְ; וַיַּעַשׂ לָהֶם, כֵּן.

2. בראשית מ"ב, כז-כח

כז וַיִּשְׂאוּ אֶת־שַׁבְּרָם, עַל־חֲמֹרֵיהֶם; וַיֵּלְכוּ, מִשָּׁם. **כח** וַיִּפְתַּח הָאָחֵד אֶת־שָׁקוֹ, לָתַת מִסְּפוֹא לְחֲמֹרוֹ--בְּמִלּוֹן; וַיִּרְא, אֶת־כֶּסֶפוֹ, וְהִנֵּה־הוּא, בְּפִי אֲמִתּוֹתוֹ. **כח** וַיֹּאמֶר אֶל־אָחִיו הַיּוֹשֵׁב כֶּסֶף, וְגַם הִנֵּה בְּאֲמִתּוֹתַי; וַיֵּצֵא לָבָס, וַיִּחְרְדוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו לֵאמֹר, מִה־זֹּאת עֲשָׂה אֱלֹהִים, לָנוּ.

3. בראשית מ"ב, ל"ה

ל"ה וַיְהִי, הֵם מְרִיקִים שְׁקִיהֶם, וְהִנֵּה־אִישׁ צְרוּר־כֶּסֶף, בְּשָׁקוֹ; וַיִּרְאוּ אֶת־צְרוּרוֹת כֶּסֶף־יָהֶם, הִמָּה וְאָבִיהֶם--וַיִּיָּרְאוּ.

4. בראשית מ"ד, א

וַיֵּצֵאוּ אֶת־אֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ, לֵאמֹר, מַלֵּא אֶת־אֲמִתּוֹת הָאֲנָשִׁים אֲכָל, כֶּאֱשֶׁר יוּכְלוּן שָׂאת; וְשִׁים כֶּסֶף־אִישׁ, בְּפִי אֲמִתּוֹתוֹ.

5. רש"י

מה זאת עשה אלהים לנו –

להביאנו לידי עלילה זו שלא הושב אלא להתעולל עלינו

6. בראשית מ"ג, יח

יח וַיִּיָּרְאוּ הָאֲנָשִׁים, כִּי הוֹבִאוּ בֵּית יוֹסֵף, וַיֹּאמְרוּ עַל־דָּבָר הַכֶּסֶף הַשֵּׁב בְּאֲמִתּוֹתֵינוּ בְּתַחֲלָה, אֲנַחְנוּ מוֹבָאִים--לְהַתְּגַלֵּל עֲלֵינוּ וְלְהַתְּנַפֵּל עֲלֵינוּ, וְלִקְחַת אֶתְנוּ לְעֲבָדִים וְאֶת־חֲמֹרֵינוּ.

יט וַיִּגְשׁוּ, אֶל־הָאִישׁ, אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף; וַיַּדְּבְרוּ אֵלָיו, פֶּתַח חַבְּתוֹ. **כ** וַיֹּאמְרוּ, בִּי אֲדֹנָי; יָרַד יָרְדְנוּ בְּתַחֲלָה, לְשַׁבֵּר־אֲכָל. **כא** וַיְהִי כִּי־בָאוּ אֶל־הַמִּלּוֹן, וַנִּפְתַּח אֶת־אֲמִתּוֹתֵינוּ, וְהִנֵּה כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי אֲמִתּוֹתוֹ, כֶּסֶפְנוּ בְּמִשְׁקְלוֹ; וַנִּשֵּׁב אֹתוֹ, בְּיָדְנוּ. **כב** וְכֶסֶף אַחַר הוֹרְדְנוּ בְּיָדְנוּ, לְשַׁבֵּר־אֲכָל; לֹא יָדַעְנוּ, מִי־שֵׁם כֶּסֶפְנוּ בְּאֲמִתּוֹתֵינוּ. **כג** וַיֹּאמֶר שְׁלוֹם לָכֶם אֶל־תִּירְאוּ, אֱלֹהֵיכֶם וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם נָתַן לָכֶם מִטְּמוֹן בְּאֲמִתּוֹתֵיכֶם--כֶּסֶפְכֶם, בָּא אֵלָי; וַיּוֹצֵא אֱלֹהִים, אֶת־שְׁמֵעוֹן.

7. בראשית מ"ד ב'

ב וְאֶת־גְּבִיעֵי גְבִיעַ הַכֶּסֶף, תְּשִׂים בְּפִי אֲמִתּוֹת הַקְּטָן, וְאֵת, כֶּסֶף שַׁבְּרוֹ; וַיַּעַשׂ, כְּדַבַּר יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר.

13. בראשית מ"ג

ועתה אל-תעצבו, ואל-יחר בעיניכם, כי-מכרתם אותי, הנה: כי למחיה, שלחני אלהים לפניכם. ו כי-זה שנתים הרעב, בקרב הארץ; ועוד חמש שנים, אשר אין-חריש וקציר. וישלחני אלהים לפניכם, לשום לכם שארית בארץ, ולהחיות לכם, לפליטה גדלה. ועתה, לא-אתם שלחתם אתי הנה, כי האלהים; וישמיני לאב לפרעה, ולאדון לכל-ביתו, ומשל, בכל-ארץ מצרים.

"שנים ילדה לי אשתי"**14. בראשית מ"ד**

כז ויאמר עבדך אבי, אלינו: אתם ידעתם, כי שנים ילדה-לי אשתי. כח ויצא האחד, מאתי, ואמר, אך טרף טרף; ולא ראיתי, עד-הנה. כט וילקחתם גם-את-זה מעם פני, וקרהו אסון--והורדתם את-שיבתי ברה, שאלה.

15. בראשית מ"ה

לו ויאמר אלהם יעקב אביהם, אתי שפלתם: יוסף איננו, ושמעון איננו, ואת-בנינו תקחו, עלי היו כלנה.

ערבות אישית**16. בראשית ל"ח**

יז ויאמר, אנכי אשלח גדי-עזים מן-הצאן; ונתאמר, אם-תתן ערבונו עד שלחך. יח ויאמר, מה הערבונו אשר אתן-לך, ונתאמר חתמן ופתילך, ומטן אשר בידך; ונתן-לה ויבא אליה, ונתהר לו. יט ותקם ותלך, ותסר צעיפה מעליה; ותלבש בגדי אלמנותה. כ וישלח יהודה את-גדי העזים, ביד רעהו העדלמי, לקחת הערבונו, מיד האשה; ולא, מצאה.

17. בראשית מ"ו

לב כי עבדך ערב את-הנער, מעם אבי לאמר: אם-לא אביאנו אליך, וחסאתי לאבי כל-הימים.

בין יהודה לאברהם**18. בראשית י"ח**

כג ויגש אברהם, ויאמר: האף תספה, צדיק עם-רשע.

כז ויען אברהם, ויאמר: הנה-נא הואלתי לדבר אל-אדני, ואנכי עפר ואפר.

19. בראשית מ"ז

יח ויגש אליו יהודה, ויאמר בי אדני, ידבר-נא עבדך דבר באזני אדני, ואל-יחר אפך בעבדך: כי כמוד, כפרעה.

תביעה לדין ובקשת רחמים**20. בראשית מ"ד**

יט אדני שאל, את-עבדיו לאמר: היש-לכם אב, או-אח. כ ונאמר, אל-אדני, יש-לנו אב זקן, ונגד זקנים קטן; ואחיו מת, וינתר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו. כא ונתאמר, אל-עבדך, הורדהו, אלי; ואשימה עיני, עליו. כב ונאמר, אל-אדני, לא-יוכל הנער, לעזב את-אביו; ועזב את-אביו, ומת. כג ונתאמר, אל-עבדך, אם-לא ירד אחיכם הקטן, אתכם--לא תספון, לראות פני.

21. רש"י

ועזב את אביו ומת - אם יעזוב את אביו דואגים אנו שמא ימות בדרך שהרי אמו בדרך מתה

22. הרמב"ן

ועזב את אביו ומת - פירש רבי אברהם ומת אביו. ואם כן היה אומר לא יוכל אבינו לעזוב את בנו ועזב את בנו ומת, או לא נוכל שיעזוב הנער את אביו, כי לא יתלו החמלה על אביהם בנער, כי הם יחזיקוהו כילד לא ידע בין טוב לרע. אבל פירוש לא יוכל הנער לעזוב את אביו, מפני נערוותו והיותו ילד שעשועים בחיק אביו אשר אהבו, ואם יעזבונו ויבא בדרך ימות הנער

23. בראשית מ"ד

ל ועתה, פבאי אל-עבדך אבי, והנער, איננו אתנו; ונפשו, קשורה בנפשו. לא והנה, כראותו פי-אין הנער--ומת; והורידו עבדך את-שיבת עבדך אבינו, בגון--שאלה.

הצעת ההחלפה**24. בראשית מ"ד**

לב כי עבדך ערב את-הנער, מעם אבי לאמר: אם-לא אביאנו אליך, וחסאתי לאבי כל-הימים. לג ועתה, ישב-נא עבדך תחת הנער--עבד, לאדני; והנער, יעל עם-אחיו. לד כי-אין אעלה אל-אבי, והנער איננו אתי: פן אראה ברה, אשר ימצא את-אבי.

שיטת הרמב"ן-מטרתו הבלעדית של יהודה היא**ההחלפה****25. הרמב"ן על בראשית מד: יח-יט**

ידבר נא עבדך דבר - לאמר כי דברים מועטים ידבר, לא יהיו עליו לטורח. והנכון בעיני, כי "דבר" הוא התמורה אשר יחלה פניו להחליף בנימין אחיו בו, כי לא יבקש ממנו דבר אחר, ושאר דבריו פיוס ובקשה לזה ואשר יראה לי על דרך הפשט, שאינם רק תחנונים להעיר רחמיו, כי חשב יהודה כי האלהים הוא ירא כאשר אמר לו, וכאשר נהג עמהם חמלה כירא חטא לנחם אותם על הצער שעשה להם (לעיל מג כג):

וזה ענין הסיפור, אמר לו אנחנו באונס הגדנו באחינו זה מפני שאלת אדני, ולא הודינו גם כן להורידו לפניך כמצותך הראשונה, רק אמרנו: כי לא יוכל הנער לעזוב את אביו, אבל בנפשינו נביא אותו מפני זלעפות רעב, כי אמרת לא תוסיפון לראות פני. לא רצה אבינו לשמוע עד היותינו כולנו בסכנה לשוב לשבר מעט אכל, ואז הודה בפחד ובדאגה, ועתה כראותו כי אין הנער ימות בנפש מרה. ולכן תפול נא תחנתי לפניך לרחם עלינו ועל הזקן, וקח אותי תחת הנער לעבד עולם כי טוב אני ממנו, ולך תהיה צדקה. וזה טעם כל הפרשה.

"פיצול האישיות" של המשנה למלך - נקודת**מבט נוספת למתרחש****26. בראשית מ"ה**

א ולא-יכל יוסף להתאפק, לכל הנצבים עליו, ויקרא, הוציאו כל-איש מעלי; ולא-עמד איש אתו, בהתנדע יוסף אל-אחיו. ב ויתן את-קלו, בבכי; וישמעו מצרים, וישמע בית פרעה.

